

Szkolna wymiana młodzieżowa

jako dialog międzykulturowy oraz metoda edukacji i wychowania na przykładzie działań podejmowanych w L.O. im. K.I. Gałczyńskiego w Otwocku (w latach 1995-2002)

Berlińska stacja ZOO

Przez Niemcy do Europy

I Trudne początki

Spotkanie ze szkolną młodzieżową wymianą polsko-niemiecką rozpoczęło się od utworzenia w naszym liceum, w roku szkolnym 1995/96, klasy autorskiej historyczno-erudycyjnej, kierunek: integracja europejska (więcej o programie klasy: www.lo.otwock.ids.pl). Program, opracowany przez nauczycielki: Katarzynę Kałuszkę i Marię Boltryk, nosił podtytuł „Od edukacji regionalnej do edukacji europejskiej”. Zakładał między innymi kształtowanie postaw tolerancji wobec odmienności innych kultur, formowanie młodego pokolenia wolnego od wszelkiego rodzaju uprzedzeń, budowanie wzajemnego porozumienia między narodami, szczególnie między sąsiadami. Wychowanie młodzieży w takim duchu wydało się autorkom programu koniecznością i wyzwaniem stawianym w obliczu jednoczącej się Europy i aspiracjami Polski do uczestniczenia w tych działaniach.

W programie klasy przewidziane były działania pozaszkolne, takie jak poznanie regionu i jego związków z kulturą i historią Żydów polskich, wycieczki po Polsce w poszukiwaniu śladów kultur mniejszości narodowych oraz poznanie krajów sąsiadujących z Polską. Objazd naukowy szlakiem Mickiewicza po Białorusi i Litwie, połączony z poznaniem dnia dzisiejszego tych państw, udało nam się zrealizować we własnym zakresie. Następnym punktem były działania zmierzające do kształtowania dobrosąsiedzkich stosunków Polski i Niemiec poprzez wymianę młodzieży na

wzór sprawdzonej wcześniej młodzieżowej wymiany niemiecko-francuskiej.

Do poszukiwań kontaktu ze szkołą niemiecką włączyła się germanistka Elżbieta Piotrowska. Jak zawsze w takich przypadkach wiele może pomóc szczęśliwy zbieg okoliczności. Fundusze na zaplanowaną podróż studyjną do Niemiec udało się nam zdobyć dzięki grantowi uzyskanemu ze środków pochodzących z pomocy Unii Europejskiej dla Polski w ramach programu „Phare Fiesta II” na projekt pt. „Jedność w wielości. Poznajemy sąsiadów z Niemiec”. Było to nasze pierwsze doświadczenie z funduszami europejskimi, z wypełnianiem wniosków według standardów UE, tworzeniem spójnego budżetu, jego rozliczaniem, co nie było rzeczą łatwą. Stosunkowo najłatwiej było zaproponować harmonogram działań edukacyjnych. Dziś mamy już wiele instytucji i wydawnictw służących radą w podejmowaniu takich działań, ale w roku 1997 była to praca pionierska. Ciągłe jednak nie miałyśmy szkoły partnerskiej. Tu kolejny zbieg okoliczności. Rok wcześniej, w listopadzie 1996, uczestniczyłyśmy w seminarium międzynarodowym na temat form pracy z młodzieżą podejmowanych w Niemczech i w krajach członkowskich UE, które odbyło się w Aachen, a zorganizowane było przez Jugendwerk für Internationale Zusammenarbeit e. V. Pojechaliśmy tam szukać kontaktów szkolnych i znalazłyśmy osobę, z którą współpracujemy serdecznie do dziś. W myśl przysłowia „Cudze chwalicie, swego nie znacie, sami nie wiecie co posiadacie” zaprzyjaź-

niłyśmy się w Niemczech z przedstawicielką Fundacji „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego z siedzibą w Krzyżowej, koło Wrocławia (www.krzyzowa.org.pl). Elżbieta Krówka okazała się osobą przez nas poszukiwaną. Dzięki niej poznałyśmy cele i metody działania Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Krzyżowej. Ona też pomogła nam znaleźć partnerską grupę młodzieży z Berlina, z którą spędziłyśmy w maju 1998 roku bardzo interesujący dla naszych uczniów tzw. Tydzień pierwszego kontaktu („First contact week” - młodzież z Polski i Niemiec spotyka się w Krzyżowej) w historycznym miejscu pojednania polsko-niemieckiego. Młodzież z Paulsen-Oberschule z Berlina wraz z nauczycielami, dowiedziawszy się o naszym objeździe naukowym po Niemczech, zaproponowała nam czterodniowy pobyt w Berlinie z programem hospitacyjno-edukacyjnym na zakończenie naszej podróży, czyli we wrześniu 1998 roku. W ciągu tego czasu, od sierpnia 1997, gdy rozpoczęłyśmy starania o fundusze z UE, do grudnia 1998, gdy rozliczyłyśmy się z całości funduszy projektu, zdobyłyśmy ogromne doświadczenie w konstruowaniu programów spotkań młodzieżowych oraz wypracowałyśmy metody pracy w tak specyficznych warunkach, jakie tworzą się w czasie podróży studyjnych. Musimy pamiętać o innych niż w sytuacji szkolnej lekcjach układach uczeń - nauczyciel. Musi to być stosunek partnerskiej odpowiedzialności za całość realizowanego programu, dyscyplina ustalona wcześniej i zaakceptowana przez uczniów,

a przede wszystkim umiejętne rozbudzenie w młodzieży ciekawości poznawania świata i otwartości w nawiązywaniu kontaktów z innymi. Służy temu, wspólna z młodzieżą, realizacja wymiany metodą projektu, w której każdy jej uczestnik ma swoje określone zadanie do wykonania i może, a raczej powinien wykazać się inicjatywą i pomysłowością w jego realizacji. Akordem kończącym pierwszą edycję wymiany była rewizyta uczniów niemieckich z Berlina w czerwcu 1999 roku u uczniów polskich. Na tę część projektu uzyskaliśmy dofinansowanie z Polsko – Niemieckiej Współpracy Młodzieży (www.pnwm.org), o istnieniu której również dowiedzieliśmy się na seminarium w Niemczech. Niestety nie podjęto stałego partnerstwa szkół ze względu na małe zainteresowanie młodzieży berlińskiej, która chętniej odwiedza kraje Zachodu Europy niż Wschodu. Pozostały natomiast prywatne przyjaźnie nawiązane z nauczycielami z Paulsen-Oberschule.

Stała współpraca z MDSM Krzyżowa, a przede wszystkim z Elżbietą Krówką, pomogła nam w poszukiwaniach nowych kontaktów. Młodzież naszego liceum co roku spotyka się z grupami niemieckimi w Krzyżowej. Nie zawsze owocuje to podjęciem współpracy. Bardzo wiele zależy od energii i chęci nauczycieli podjęcia się trudów organizacji takiego przedsięwzięcia, gdyż poza nawalem obowiązków, konieczności poświęcenia ogromnej ilości czasu prywatnego, czeka nas satysfakcja tylko w postaci serdecznych podziękowań uczniowskich. Nowy kontakt nawiązałyśmy dopiero w maju 2000 roku, też na spotkaniu w Krzyżowej z Friedrich-List-Berufskolleg z Herford w Nadrenii – Północnej Westfalii. W trakcie wymiany korespondencji między nauczycielami ustalono wspólne cele i formy stałej współpracy między szkołami, która została podpisana w maju 2001 roku, w trakcie kolejnego spotkania z grupą niemiecką, tym razem najpierw w Otwocku, potem w Krzyżowej. Rewizyta w Herford w tym samym roku połączona była ze wspólną, polsko-niemiecką podróżą studyjną do Berlina. Jeśli chodzi o wspieranie finansowe, to zawsze możemy liczyć na dotacje z Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży. Występujemy również o dofinansowanie z funduszy Starostwa Powiatu Otwockiego, Komitetu Rodzicielskiego, a także sama młodzież podejmuje prace zarobkowe przy sprzątnięciu terenów zielonych w Otwocku.

W lutym 2001 roku w szkole założony został, z inicjatywy absolwentów naszego liceum, którzy brali wcześniej udział w wy-

mianie młodzieżowej, Szkolny Klub Europejski UNA (www.skeuna.prv.pl), a opiekunkami zostały: Katarzyna Kałuszko, a nieco później Elżbieta Piotrowska.

II Schemat działań

W ciągu kilku lat intensywnych prac przy młodzieżowej wymianie polsko-niemieckiej ustaliśmy następującą kolejność działań:

- W pierwszym roku wymiany: spotkanie z rodzicami uczniów biorących udział w wymianie, zachęta do współdziałania i deklaracje przyjęcia gościa z Niemiec (wrzesień), nawiązanie korespondencji - wysłanie listów w języku niemieckim lub angielskim do nieznanych jeszcze sobie kolegów z Niemiec (październik), zaproponowanie wspólnego tematu spotkania interesującego obydwie strony i samodzielne zdobywanie materiałów pomocniczych (listopad), poznanie na wybranych lekcjach historii, języka polskiego, języka niemieckiego oraz godzinach wychowawczych historii, kultury i dnia dzisiejszego Niemiec (cały rok), zwracanie uwagi na informacje w mediach dotyczące Niemiec oraz uczestniczenie w wybranych wykładach, imprezach, przeglądach filmowych, spektaklach teatralnych, spotkaniach z ciekawymi ludźmi poświęconych tematyce niemieckiej i stosunków polsko-niemieckich (cały rok), przygotowanie się do sfinansowania wymiany z funduszy własnych oraz podjęcie działań zmierzających do uzyskania funduszy z innych źródeł (grudzień), ustalenie ostatecznego programu spotkania w Krzyżowej i pobytu hospitacyjno-edukacyjnego w Otwocku – Warszawie (styczeń), przygotowanie programu artystycznego na warsztatach teatralnych na wieczór polsko-niemiecki w Krzyżowej (II semestr), pokaz angielskiego filmu fabularnego o Helmucie Jamesie von Moltke w związku z planowanym pobytem w Krzyżowej (kwiecień), spotkanie w MDSM Krzyżowa (maj), pobyt u rodzin w Otwocku (maj), ewaluacja I części projektu (na zakończenie spotkania w Polsce), ustalenie programu pobytu hospitacyjno-edukacyjnego w Niemczech (maj/czerwiec).

W drugim roku wymiany: rewizyta

uczniów polskich u kolegów niemieckich w Herford (październik), podróż studyjna do Berlina (październik), ewaluacja II części projektu (po spotkaniu w Niemczech), dzielenie się swoimi doświadczeniami z klasą młodszą, przygotowującą się do kolejnej edycji wymiany młodzieżowej (cały rok), przygotowanie sesji popularno-naukowej „Niemieccy sąsiedzi w oczach młodych Polaków” jako podsumowanie rocznej pracy nad projektem (listopad/grudzień), wydanie, przygotowanej na warsztatach dziennikarskich gazetki w wersji polskiej i niemieckiej pt. „My i Wy. Wir und Ihr”, podsumowują-

W Krzyżowej

cej doświadczenia i refleksje po spotkaniu z krajem sąsiadów (styczeń), aktualizacja przez wybranych uczniów strony internetowej liceum – działu „Polsko-niemiecka wymiana młodzieżowa” (w czasie trwania projektu).

Oprócz wymienionych na początku artykułu celów, w trakcie młodzieżowych spotkań realizowane są jeszcze inne nie mniej ważne, takie jak: budowanie porozumienia między sąsiadami, weryfikacja obiegowych opinii o obydwu krajach, rozbudzenie zainteresowania nauką języków obcych, szczególnie języka niemieckiego, praktyczne zastosowanie wcześniej nabytych już kompetencji językowych, a także kształtowanie umiejętności pracy w grupie. Na końcu artykułu zamieszczamy przykładowe programy z konkretnych spotkań młodzieżowych.

III Wnioski

Prowadzenie wymiany młodzieżowej zmusza wszystkich jej uczestników do dodatkowej pracy pozaszkolnej, zdobywania wiedzy o kraju partnera, a przede wszystkim ciągłego doskonalenia programów spotkań. Tylko w niewielkim zakresie można powtórzyć opracowany dla jednej grupy schemat działań. Program musi być przecież dostosowany do jej zainteresowań, możliwości intelektualnych, ochoty do pracy i osobowości poszczególnych uczniów. Nie wszyscy są przecież z natury otwarci i skorzy do nawiązywania nowych kontaktów. W umiejętny sposób należy im to ułatwić. Takim działaniom służy zdobywanie przez samych organizatorów nowych umiejętności i poszerzanie wiedzy merytorycznej. Organizatorki wymiany: mgr K. Kałuszko i mgr E. Piotrowska ukończyły w ciągu ostatniego roku Podyplomowe studium dla nauczycieli w zakresie Wiedzy o Unii Europejskiej „Zrozumieć Europę...” prowadzone przez Uniwersytet Wrocławski i Fundację „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego (K. Kałuszko, E. Piotrowska), a mgr M. Bołtryk kurs organizowany przez CODN „Szkoła ośrodkiem działań europejskich”. Wiedza wyniesiona z tych zajęć będzie niezwykle cenna przy tworzeniu nowych, proeuropejskich programów spotkań młodzieży z Polski i Niemiec. Elementy takiego programu zostały już zrealizowane przez nas w 2001 roku, kiedy hasłem wymiany był temat: „Hanza wzorem współpracy miast europejskich”. Poza tym zdobywanie dodatkowej wiedzy przez nauczycieli jest świetnym przykładem dla młodzieży. Niezwykle istotne w naszej pracy są ewaluacje, które prowadzamy po każdym etapie spotkania młodzieżowego. Młodzież polska i niemiecka wypowiada się w ankietach na temat poszczególnych punktów programu, co pozwala nam modyfikować zadania stawiane przed uczniami tak, by były one wykonywane z zainteresowaniem i ochotą, a przy tym miały walor poznawczo-edukacyjny. Sprawą priorytetową jest zachowanie równowagi między zabawą i nauką. Wiemy też, że młodzież najchętniej uczestniczy w tych punktach programu, które są realizowane w małych grupach międzynarodowych.

Nie do przecenienia są działania wspierające organizatorów wymiany, prowadzone przez PNWM. W listopadzie 2001 w Soest (Północna Nadrenia Westfalia) odbyło się trzecie dwustronne seminarium pt. „Nauczyciele i uczniowie zastanawiają się nad metodą projektów w wymianie szkolnej”, zorganizowane przez PNWM w kooperacji z Mi-

nisterstwem Oświaty Północnej Nadrenii Westfalii. Udział w nim wzięła K. Kałuszko i uczennica I. Olifrowicz. Udział w seminarium nauczycieli szkół partnerskich, a także delegatów młodzieży był cennym doświadczeniem, które zaowocowało modyfikacją programu tegorocznego spotkania i dało okazję do przeprowadzenia podsumowania wspólnych dokonań. PNWM jest też współorganizatorem, razem ze Szkołą Języka Polskiego i Kultury Uniwersytetu Wrocławskiego, intensywnego kursu języka niemieckiego z programem hospitacyjnym dla organizatorów polsko-niemieckiej wymiany młodzieżowej, którzy nie są germanistami. W lecie tego roku (2002) uczestniczyła w nim K. Kałuszko i uczennica N. Bołtryk. Był on niezwykle interesujący i zadziwiająco pożyteczny. Tak więc PNWM nie tylko finansowo wspiera działania szkół partnerskich, ale również jest bardzo pomocna merytorycznie. W listopadzie tego roku planowane jest kolejne seminarium dla polskich i niemieckich multiplikatorów wymiany młodzieży dotyczące Unii Europejskiej, na które zaproszono przed-

Na schodach „Galczyzna”

stawiciela naszej szkoły. Więcej wiadomości o działalności PNWM można zdobyć odwiedzając stronę internetową tej organizacji.

Kolejną instytucją, z którą współpracujemy, jest Instytut Goethego w Warszawie. (www.goethe.pl) Wraz z uczniami korzystamy nie tylko z kursów nauki języka niemieckiego, ale przede wszystkim z imprez popularno-naukowych i artystycznych organizowanych przez instytut. Dzięki uprzejmości pracowników instytutu uzyskaliśmy wsparcie rzeczowe (książki na nagrody, pomoce dla nauczycieli do nauki języka niemieckiego w zakresie tematyki europejskiej)

przy projekcie „Dzień Europy”. Korzystamy również z materiałów biblioteki instytutu układając konspekty zajęć w szkole dla mieszanych grup polsko-niemieckich, szczególnie w zakresie tematyki historycznej, ale i współczesnej także.

IV Plany

W związku ze zmianami, jakie zaszły w naszym szkolnictwie i reorganizacji nauczania na poziomie ponadpodstawowym, podjęto prace polegające na dostosowaniu naszego programu nauczania wielokulturowego do potrzeb 3-letniego liceum ogólnokształcącego. Powstała klasa historycznoprawna, kierunek: integracja europejska (autorki: mgr M. Bołtryk, mgr K. Kałuszko, mgr E. Piotrowska), w programie której, między innymi, przewidziano więcej godzin na naukę języka niemieckiego. Młodzieżowa wymiana polsko-niemiecka jest jednym z jej podstawowych filarów. Najprawdopodobniej, dzięki współpracy z MDSM „Krzyżowa” nawiążemy kontakt z jeszcze jedną

szkoła niemiecką, aby zwiększyć liczbę uczniów biorących udział w wymianie. Chciałybyśmy również nawiązać kontakt ze szkołą z Ukrainy, aby współuczestniczyć w rozszerzaniu idei współpracy europejskiej na wschód Europy. Wydaje się, że możemy tu skorzystać z naszych doświadczeń zdobytych w trakcie prowadzenia polsko-niemieckiej wymiany szkolnej.

*Katarzyna Kałuszko,
Elżbieta Piotrowska
Liceum Ogólnokształcące
im. K. I. Galczyńskiego w Otwocku*